Den sunde indre undren

Religion og tro i et barns perspektiv

af Jakob H. Heidelberg

[?]

INDHOLDSFORTEGNELSE

Den sunde indre undren 3
Evner og ansvar hænger sammen 3
Hvorfor kun nogle udvalgte få? 4
Er det egoisme eller blindhed? 5
Må ondskaben færdes uhindret? 5
Hvorfor prioritere ubetydeligheder? 6
Er det kun egoister, der beder? 6
Er guden døv på det ene øre? 7
Kan man bede en gud ændre sin plan? 7
Hvorfor skulle vi være født syndige? 8
Hvorfor skal vi tro i blindhed? 8
Er det virkelig det bedste? 9
Den lange urimelige straf 10
Det guddommelige perspektiv 11
Det geografiske perspektiv 12
Hvis alting skal have en årsag 13
Hvem skal man tro? 14
Afslutning 15

DEN SUNDE INDRE UNDREN

Her i bagklogskabens klare lys tror jeg egentlig godt, jeg ved, hvorfor jeg i dag er ateist – altså et menneske, der ikke tror på guder af nogen art. Det har faktisk undret mig i længere tid, hvorfor jeg ikke blev kristen ligesom mine forældre, min familie, vores omgangskreds og en stor del af det øvrige samfund – foruden resten af verden. Jeg har flere gange spurgt mig selv, hvorfor ikke også jeg bukkede under for den religiøse prægning, der mere eller mindre udtalt foregik gennem min barndom, hvor mild og uskyldig den end kan forekomme på overfladen. For selv den stærkeste klippe vil som bekendt langsomt erodere ved vandråbers milde, men vedvarende og insisterende anslag.

Vi ved jo alle, at intet menneske er født som hverken kristen, muslim eller hinduist, men på et eller andet tidspunkt, ofte i den (alt for) tidlige barndom, påvirkes størstedelen af os i retning af en bestemt religiøs overbevisning. Personligt var jeg ganske enkelt aldrig rigtig modtagelig overfor den religion, man prægede mig med, altså den kristne retning, som er repræsenteret ved den danske folkekirke herhjemme. Jeg besad nemlig en helt uskyldig og vedholden undren overfor de historier man fortalte mig i kristendomskundskab fra første klassetrin, under de årlige gudstjenester i skoleregi, under den i det folkeskolelige forløb helt ”naturlige” konfirmationsforberedelse og konfirmationshandling, i ordlyden af de salmer vi skulle synge og de bønner, vi skulle bede, i det jeg selv kunne læse mig til i bibelen, høre i præsters prædikener osv.

I dag er der kommet flere filosofiske og erkendelsesteoretiske begrundelser for mit fravær af gudetro til, men en urokkelig indre "moralsk undren" og en god portion sund skepsis, var åbenbart til stede i mig, fra jeg var ganske ung. Det var sandsynligvis dette, der reddede mig fra at blive teist, og gjorde mig resistent overfor religionernes fantasifulde myter og svævende påstande, hvorfor jeg altså i dag er ateist. Jeg vil i nærværende lille skrift nævne en række eksempler på religiøse historier, jeg specielt gik og undrede mig over.

EVNER OG ANSVAR HÆNGER SAMMEN

Den omtalte "moralske undren" viste sig eksempelvis i forbindelse med bibelens mange historier om Jesus karakteren, der flere steder på sin vej udførte såkaldte "mirakler”. Ifølge legenden helbredte han andre mennesker, udøvede de mest utrolige ”tryllekunster” (han forvandlede efter sigende bl.a. vand til vin, gik på vandet m.v.) og som kronen på værket bragte han ligefrem afdøde mennesker tilbage til livet. Det kan vel næppe benægtes, at disse ekstreme evner i høj grad er overmenneskelige og fordrer en enorm ansvarlighed af den, der har dem.

De fleste af mine klassekammerater begejstredes, når de hørte om den slags gerninger - og mange af mine medmennesker begejstres sikkert fortsat. De syntes formentlig, at ham Jesus var en prægtig fyr. Personligt sad jeg dog stille tilbage og undrede mig over, at en mand med den slags guddommelige kræfter, kun tog sig af nogle ganske få individer og ikke alle? Jeg fandt det rent faktisk dybt problematisk og uetisk, at denne mand ikke brugte sine magiske superkræfter langt bedre, hvis han altså vitterlig havde eksisteret.

Jeg mente rent faktisk selv, at jeg ville være i stand til at forvalte den slags evner langt mere fornuftigt. Det tror jeg i al beskedenhed, at jeg havde ret i at antage. Jesus var jo i bund og grund ikke bedre end en anden ubehjælpsom superheltelærling, som kun formår at redde nogle ganske få i løbet af hele sin karriere. Hvilket grænseløst spild af talent og evner! Jeg spurgte mig selv, hvorfor Jesus ikke ydede en bedre indsats med de fantastiske kræfter, han besad? Manden kunne sådan set have reddet alverden med et knips - og bragt alle de afdøde tilbage til deres familier - eller bedre endnu, han kunne have bragt os alle direkte til det evigt gode Paradis, som de kristne fablede (og stadig

fabler) om. Det er som eventyret, hvor en person får mulighed for, på den ene eller anden magiske vis, at få 3 ønsker opfyldt, men ikke evner at ønske sig andet end hvad der overordnet set, er aldeles overfladiske banaliteter.

Denne helt uskyldige del af min indre undren gik altså på, hvorfor kun nogle udvalgte få blev helbredt og genforenet med deres familier, når gudens kræfter, evner og barmhjertighed burde række til langt mere. Jesus-guden udfoldede simpelthen ikke det enorme potentiale, som hans overnaturlige kræfter tilbød. Enhver ved jo, at et individs ansvar vokser proportionalt med dets evner. Mit indtryk var og er, at Jesus hverken tog sig selv, sine evner eller sit ansvar alvorligt. Et modent og velopdragent barn ville kunne forvalte den slags evner bedre.

HVORFOR KUN NOGLE UDVALGTE FÅ?

Problematikken med, at kun nogle få personer modtager gudens nåde, svarer lidt til den problematik jeg nu vil påpege omkring de mange pop- og sportsstjerner, der efter en god præstation, en sejr eller en scoring, takker deres guddom i det høje, f.eks. ved at slå korsets tegn og kigge op mod himlen, eller ved at takke deres personlige gud foran kameraer og journalister efter kampen m.v. Mange sportsfolk beder også en lille bøn før selve kampen: "*Oh kære Gud, hjælp mig med at sejre over det andet hold*" eller "*Oh store Allah, gør mig god i dag*". Det, de egentlig i deres etiske ubehjælpsomhed udtrykker ved sådanne handlinger, er, at de vitterlig mener og tror, at guden (potentielt set) har noget med netop deres succes at gøre.

At en gud skulle blande sig i en sportskamp er for det første dybt problematisk rent etisk, set i forhold til modstanderen eller modstanderne, det andet hold. Skulle guden virkelig vælge den ene frem for den anden, måske blot ud fra hvor meget den ene eller den anden sportsmand tror på eller (til)beder guden? Jeg så som barn den slags som noget besynderligt og amoralsk sludder, noget en retfærdig guddom aldrig ville medvirke i. Ville det i øvrigt ikke også være det rene snyd at benytte sig af guddommelig indgriben? Og hvad blev der af idealet om "fairplay"?

For det andet, så er det en ekstremt uetisk tankegang eftersom et utal af mennesker dør, sulter, lider og fortvivler rundt omkring på vores klode - hele døgnet rundt, hver evig eneste dag. Hvorfor skulle guden dog bekymre sig om noget så absolut ubetydeligt, som en sportsmands præstation under en fodboldkamp? Hvis guden kan og vil påvirke en – alt taget i betragtning - ligegyldig sportskamp, hvorfor påvirker den så ikke i stedet noget betydningsfuldt? At man overhovedet kan tænke så uetisk var og er mig ganske ubegribeligt. Jeg ser det nu om dage som et udtryk for grænseløs egoisme og forkvaklede værdier, men det kan selvfølgelig også være fordi, at nogle mennesker ikke er klar over, at verden er fuld af den slags ulykke og nød; men så naive er det vist trods alt kun meget få, der er.

En guds påståede indgriben overfor nogle udvalgte få, havde jeg altså svært ved at forlige mig med, eller rettere, jeg havde svært ved at se hvordan en gud kunne være både god og retfærdig, samtidig med at denne forskelsbehandlede i så vidt et omfang. Guden var i mine øjne enten uretfærdig og inkompetent - eller også bildte alle disse bedende mennesker sig ind, at de (i universets mægtigste væsens øjne) var vigtigere end alle andre (uden at få hjælp af indgribende guder). Jeg hældede nok mest til det sidste – og det har heller ikke ændret sig siden dengang.

ER DET EGOISME ELLER BLINDHED?

Jeg så - og ser stadig - samme forkvaklede tankegang, når det hændte, at et fåtal blev reddet levende ud af et nedstyrtet fly, murbrokkerne efter et jordskælv eller et brændende højhus, blev helbredt fra en væmmelig sygdom eller lignende. Her kaldte og kalder man det ofte et ”mirakel”, eller en barmhjertig indgriben fra en herlig gud, når blot en enkelt eller et fåtal blev reddet, mens man åbenbart på et øjeblik fuldstændig glemmer de mange der omkom i samme ulykke! Dem ville guden åbenbart ikke redde eller helbrede - og er der så egentlig tale om et mirakel? Når et stort antal mennesker omkommer og kun ganske få overlever, er det så reelt set noget vi bør betragte som positivt og et godt tegn? Man kan gå videre og spørge, om man overhovedet kan kalde et udfald "mirakuløst" i positiv forstand, så længe et eneste liv går tabt under processen. Ja, de overlevende skal selvsagt være glade for at netop de overlevede, men er det ligefrem et mirakel, et tegn på guddommelig indgriben, når andre på tragisk vis mister deres liv? Havde de ligefrem fortjent at dø og var det *egentlig* retfærdigt?

Nej, det er nøjagtig samme egoisme og amoralske tankegang som i sportsmands-eksemplet der er på spil i den slags situationer. Man kalder guden for ”god”, blot et enkelt individ bliver reddet og frelst, men det forhold, at et stort antal mennesker samtidig mistede deres liv, samt at deres pårørende blev efterladt i dyb sorg, tilskrives oftest blot at deres *”guds veje er uransagelige*”, hvilket er en af de mest udbredte og sygelige undskyldninger, vi mennesker nogensinde har opfundet. Den kan nemlig uden problemer retfærdiggøre enhver uretfærdighed, ugerning og grusomhed. Og hvorfor gælder denne sygelige undtagelsesklausul kun, når det onde viser sig i verden, men ikke når det gode indtræffer? Hvorfor ved vi, at en gud er ”god”, når det gode indtræffer, men ikke at den er ”ond”, når det onde så indtræffer? Det er da for letkøbt og billigt sluppet kun at tilskrive en gud de positive hændelser. Sådan så jeg det allerede som barn. Jeg ville ikke bare sådan lade guden undslippe sit altomfattede ansvar.

Jeg spørger mig selv, om det er egoisme eller moralsk blindhed der viser sig, når et menneske hårdnakket påstår, at den gud, som har reddet netop deres liv - og ikke de hundreder eller tusinder som ligger begravet under murbrokker, er druknet i havet eller er omkommet på anden vis - stadig kan betragtes som værende almægtig, god, retfærdig og barmhjertig. Det spørgsmål har jeg aldrig fået besvaret entydigt; måske er det begge dele.

MÅ ONDSKABEN FÆRDES UHINDRET?

Jeg var åbenbart ikke den eneste, der havde undret sig over gudens tilsyneladende ondskab. For i et akavet forsøg på at fritage guden for det overordnede ansvar for verdens tilstand, herunder den iboende ondskab, altså det såkaldte *teodicéproblem*, havde man opfundet Satan figuren, en slags nyttig "stand in". I stedet for at guden udførte det onde, var det nu Satan der huserede og udførte alverdens modbydeligheder. Han blev udnævnt til "frivillig" syndebuk og nu troede mange sikkert, at problemet blev begravet en gang for alle, at "den hellige grav var vel forvaret". Men problemet er dog fortsat, at guden ikke bare sådan uden videre kan slippe for det ansvar, som den har i kraft af sine guddommelige evner og i kraft af, at skaberværket nu engang (efter sigende) er hans.

Hvordan jeg end vendte og drejede det, så tillod guden jo stadig Satan figuren at regere og udfolde sin ondskab på jorden. Den øverste leder slipper ikke for det samlede ansvar ved blot at indføre uduelige mellemledere. Hvis guden var stærk og magtfuld nok, så ville den fjerne Satan så let som ingenting og gøre op med det onde. Hvorfor er det så svært for en almægtig og algod gud?

Nogle troende påpeger så, at krig, vold, lidelse og nød helt og holdent er menneskets egen skyld. Det er mennesker, der står bag våbnene i krigen, det er dem, der fører kniven osv., men det forklarer jo ikke de voldsomme og omfattende naturkatastrofer, der årligt rammer store dele af menneskeheden (og andre dyr for den sags skyld). Mænd, kvinder og børn – skyldige som uskyldige, troende som vantro. Nok kan megen ondskab tilskrives menneskeheden selv, det ansvar må vi til hver en tid stå ved, men for det første er der utrolig megen ulykke, lidelse, sygdom, død og ødelæggelse, som overhovedet ikke har årsag i menneskelige handlinger - og for det andet kunne en almægtig guddom så let som ingenting forhindre en sådan galskab!

Først senere fandt jeg ud af, at Epikur for flere tusind år siden formulerede netop dette problem, formentlig som den første. Også det spørgsmål står fortsat ubesvaret hen.

HVORFOR PRIORITERE UBETYDELIGHEDER?

Som barn undrede jeg mig på lignende vis over såkaldte "mirakler" af enhver afskygning. Det være sig alt fra mere eller mindre vellignende aftegninger af Jomfru Maria eller Jesus på ostesandwichs, træværk, pandekager, stof, sten, fugleklatter, asfalt, i skyformationer til mælkedrikkende, blødende eller grædende statuer og spontane helbredelser m.v. Mennesker overalt i verden har meldt at deres guder udfører den slags gerninger på Jorden. Alt sammen tilskrives "guddommelig indgriben" fremfor helt naturlige årsager, rene tilfældigheder eller menneskelig fantasi og almindelige fejltagelser (f.eks. pareidolia effekten, som jeg først senere lærte om). Men hvorfor beskæftiger guden sig overhovedet med den slags afsindige ubetydeligheder samtidig med, at et stort antal dyr og mennesker lider og dør verden over? Hvorfor spilde magi på utydelige aftegninger og ligegyldige statuer, når der kan reddes liv? Sikke et afsindigt misbrug!

Guden bruger jo ganske åbenlyst sine evner, sin tid og sin styrke helt forkert, hvis "mirakler" altså vitterlig forekommer (hvilket min fornuft tvinger mig til fortsat at betvivle). Dens ubehagelige evne til at ignorere lidelse må være ekstrem, hvis den sådan kan overhøre råbene om hjælp fra hungerslidende fattige og overse forældre til døende børn og andre mennesker i dyb nød, mens den lader sit ansigt afbilde i et stykke wienerbrød i en lille landsby et sted i Tyskland. Det virkede aldeles uforsvarligt og umodent på mig, hvis guden vitterlig handlede på den måde. I dag ved jeg, at de mennesker, der melder om mirakler og lignende guddommelig indgriben, med største sandsynlighed er vildledt af deres brændende håb og fantasifulde ønsketænkning. Selvsuggestion er en magtfuld størrelse i den menneskelige bevidsthed. Måske havde jeg også en fornemmelse af det dengang, det kan jeg dog ikke sige med sikkerhed nu.

ER DET KUN EGOISTER, DER BEDER?

Alene tanken om, at bøn skulle have den mindste effekt her i virkelighedens verden (ud over i den bedendes egen bevidsthed), er dybt problematisk rent etisk. Folk der lægger sig på knæ og folder deres hænder, mens de beder deres gud om goder, lykke, tryghed, kærlighed, frihed, trøst m.v. tror og mener i ramme alvor, at det kan have effekt på deres - og/eller andres - liv, alt imens lidelse uhindret hærger i verden omkring dem!

Hvad med alle de stakler, som beder deres gud om at blive reddet på dødslejet eller under ekstrem smerte? Det være sig fra flystyrt, tsunamier, jordskælv, krig, hungersnød, sygdom, voldtægt, tortur m.v. Mon ikke deres bønner burde være de første, en barmhjertig og retfærdig gud ville besvare?

At de bedende antager, at guden bekymrer sig om deres ønsker om hjælp til afbetalingerne på huset, succes i karrieren, plads på ventelisten til en hofteoperation eller om deres børns præstationer i skolen m.v., mens et utal af mennesker i verden omkring dem sulter, lider, forbløder og dør, er mig helt ubegribeligt. Kan noget tænkende og etisk menneske begribe dette paradoksale misforhold? Sikke en udtalt mangel på sympati og empati - og sikke et udtalt fravær af realitetssans.

Så kan man selvfølgelig indvende, at det dog er sympatisk at bede for andre, men har det måske nogensinde hjulpet noget som helst? Har det nogensinde reddet liv, at et menneske på afstand bad for et andet? Nej, det er der intet, der tyder på. Jeg tænkte allerede som barn, at de hellere skulle handle aktivt og agere i verden, tage ansvar, frem for at sætte deres lid til magisk tænkning, barnlig ønsketænkning og simpel overtro. Ingen bøn har nogensinde haft reel effekt, ligesom ingen tro nogensinde har "flyttet bjerge". Retfærdighed er noget, vi mennesker skal skabe indbyrdes, ikke noget der kommer dumpende ned fra himlen.

ER GUDEN DØV PÅ DET ENE ØRE?

Og hvad med alle de, som ikke beder guden om hjælp? Er det etisk acceptabelt, at guden bare ignorerer disse mennesker, fordi de tilfældigvis ikke tror på netop den selv – eller slet ikke tror på væsener, hvis eksistens ikke kan sandsynliggøres? En sådan gud må ignorere og passivt acceptere så megen ulykke, at det er ganske ubegribeligt, at folk kan tro på den og samtidig betragte den som værende god og retfærdig.

Er det virkelig sådan, at guden kun lytter med på det ene øre, netop det hvor alle dens salige troende står og tigger om nåde, trøst, lykke, salighed, frelse og andre goder? Er guden døv overfor de ønsker, der måtte være fra de, som ikke formulerer deres ulykke og hjælpeløshed i en bøn? Eller de, som beder til en gud med et andet navn – men med ligeså udtalt mangel på underbyggende beviser på dens eksistens? Uanset hvad, så var det min opfattelse, at en god gud slet ikke lytter til bønner. Den griber derimod ind dér, hvor der er størst behov for hjælp. Samtidig må man erkende, at en almægtig gud egentlig slet ikke får brug for at gribe ind, for dens verden vil fungere optimalt - uden indgriben - fra start til slut. Sådan ser jeg det stadig.

KAN MAN BEDE EN GUD ÆNDRE SIN PLAN?

Et andet aspekt ved bøn, som jeg også dengang fandt ganske paradoksalt, er det forhold, at hvis det mægtigste væsen i universet har skabt verden, herunder jorden og alt, der lever på den, hvordan kan man så samtidig tro, at denne guddom skulle være interesseret i at ændre verdens gang? En almægtig gud kender udmærket til alverdens ondskab og de indre ønsker, de enkelte individer render rundt med - uden at disse individer behøver at falde på knæ.

At tro, at man kan få guden til at ændre sin plan for universet, det virker ærlig talt som en gigantisk hybris: "*kære Gud, du må i din guddommelige planlægning have glemt mig hernede på Jorden, for jeg vil altså gerne have brød på bordet i morgen også*". Hver bøn der bliver bedt, er således et udtryk for, at man slet ikke finder gudens plan hverken guddommelig, retfærdig eller evig god. Man forventer, at guden giver sig på visse områder, at guden udviser fleksibilitet i forhold til ens personlige ønsker, at guden ændrer sit "perfekte" design til fordel for det enkelte subjekts præferencer og tilbøjeligheder. Jeg har altid set dette som et udtryk for storhedsvanvid og egoistisk tankegang. Man antager simpelthen, at universets mægtigste væsen indretter universet efter ens mere eller mindre overfladiske og temporære behov. Hvad mange troende måske glemmer, er, at man i samme proces implicit udtrykker, at man finder verdens "guddommelige" indretning fejlbehæftet og uhensigtsmæssig.

HVORFOR SKULLE VI VÆRE FØDT SYNDIGE?

De kristne myter om en gud, der fødte sig selv som menneske i kød og blod gennem en "jomfru", og lod sig hænge på et kors, for senere at vise sig for nogle få i levende live på jorden igen, for så til sidst at forsvinde helt, gjorde ikke sagen meget bedre for mig som barn. Det hele virker jo aldeles mærkværdigt – og når man blander "treenigheden" ind i sagen bliver det som bekendt endnu værre. Det er de mest mystiske ting folk render rundt og tror på – det gælder såmænd ikke alene indenfor det religiøse domæne – det er åbenbart kun fantasien, der sætter grænser for menneskets slående irrationalitet.

Heller ikke den med arvesynden kunne man prakke mig på. For hvorfor skulle guden lade os mennesker, hans egne børn og undersåtter, føde som skyldige slaver? Det virker helt forkert rent etisk, tja ligefrem forkasteligt. Og hvorfor skulle Eva karakterens uskyldige handling i Edens have, en lille bid af en forbuden frugt, have konsekvenser for alverdens mennesker? Nej, man skal da være aldeles sær for at tro på den slags vrøvl. I øvrigt kunne guden jo have ladet være med at skabe en have med et mystisk træ med forbandet frugt og en ondskabsfuld talende slange. Guden kunne vel både have forudset og forhindret, at det gik så gruelig galt? Det er som om, at mange af disse mennesker fuldstændig glemmer de logiske konsekvenser af at antage eksistensen af en almægtig og algod gud.

Vi skal heller ikke glemme, at det var den kristne gud der besluttede sig for at forvise sine egne børn (Adam og Eva) fra Edens Have. Der var ingen barmhjertighed, tilgivelse eller benådning - ingen tegn på en faders ubegrænsede kærlighed til sine børn. Han skabte ifølge myten to mennesker og fandt, at de ikke levede op til hans forholdsvis strenge krav, hvorfor de blev forvist og måtte leve i synd. Det fandt jeg også dengang modbydeligt, usympatisk og frastødende. Sikke en væmmelig historie!

Mange tænker åbenbart ikke så langt, men heldigvis har store dele af den moderne kristne teologi, hvis budskab efterhånden er så udvandet, at troens bitre smag næsten er helt forsvundet, da også (langt om længe) gjort op med forestillingen om nedarvet synd. Men historien om, at Jesus (altså guden selv) senere fratog os arvesynden ved sin død på korset, var og er simpelthen også for langt ude. En god og almægtig gud kunne jo uden problemer fratage mennesker en "arvesynd". For det første ved aldrig at have tilladt en sådan modbydelig konstruktion i verden (det havde klædt den kristne gud) og for det andet var det næppe nødvendigt, at guden lod sig føde som menneske på jorden for at ophæve sin egen groteske konstruktion, sin egen makabre opfindelse, sit eget smitsomme værk. Hvorfor "knipsede" guden ikke bare og tryllede sin ugerning væk igen? Min største anke ved hele miseren har dog altid været, hvordan en almægtig guddom kan se sig nødsaget til at ændre sin egen beslutning. I det fald er guden jo ikke perfekt, men ufuldkommen, vægelsindet og ustadig. Ikke noget man vil forbinde med en rigtig gud, der jo unægtelig må være almægtig og alvidende.

Nej, vi mennesker arver hverken synd eller skam, men dog et ansvar overfor os selv, vores medmennesker og verden omkring os. Der er ingen grund til at hive guder, nisser, engle eller anden overtro ind i billedet; livet er kompliceret nok i forvejen. Vi har kun os selv at takke og bebrejde.

HVORFOR SKAL VI TRO I BLINDHED?

Ydermere undrede jeg mig gevaldigt over hvorfor guden, altså i dette tilfælde Jesus, kun har vist sig for menneskeheden (der har været til i hundredtusind år eller mere) ved én eneste lejlighed, for nu mere end 2.000 år siden. På det tidspunkt havde mennesker for det første levet i mange tusind år, uden at have chancen for at tro på den "rigtige" gud (og var dermed måske afskåret fra at komme i

Himlen?). Pludselig beslutter guden sig så for at give sig til kende, at vise sig for masserne, men i skikkelse af hvad? En umiskendelig lysende engel, hvis udstråling, glans og røst intet menneske kunne tage fejl af? Nej, en ganske almindelig dødelig, et menneske… Havde det ikke været smartere med noget lidt mere overbevisende, så vi moderne mennesker med to ben solidt plantet på jorden ikke med rette kan sige og tænke: "*Vågn op! Var det ikke mere nærliggende at antage, at det I render rundt og tilbeder nu om dage, blot var en almindelig dødelig som dig og mig, måske med lidt ekstra på kontoen for veltalenhed, overtalelsesevner og storhedsvanvid, samt en karismatisk udstråling, som gik under det dengang meget udbredte navn Jesus?*"

Det virker også aldeles urimeligt, at kun de levende på den tid, og netop på den egn, havde mulighed for at opleve guden og dens påståede "hellige" og mirakuløse gerninger. Det hele må jo have været meget lettere at "tro" for dem, som var omkring ham på den tid. Jo længere tid der går, jo sværere bliver det at tro på de historier, ørkenmænd og deres efterkommere har genfortalt gennem generationer. De kunne jo lige så vel have fundet på hele historien selv. Når alt kommer til alt virker den forklaring noget mere jordbunden og rationel.

Jeg spurgte altså mig selv, hvorfor vi ikke alle får mulighed for at betragte guden og dens vidundere direkte? Det virkede ganske enkelt aldeles uretfærdigt på mig, som en betragtelig forskelsbehandling. Den vægt, der lægges på "tro", altså antagelser uden beviser, som også nutidens præster, biskopper og teologer lægger så meget vægt på, er ganske uforståelig, når man ser på, at guden ifølge myten har vist sig for en del af menneskeheden engang for længe siden. De behøvede reelt set ikke at nøjes med tro, de kunne jo faktisk vide med sikkerhed. De så efter sigende det hele med egne øjne. Det har aldrig rigtig huet mig at skulle tro uden de mindste beviser – frivilligt at lade mig forblinde af tro - og jeg har igen og igen med beklagelse måtte konstatere, at "tro" fortsat er en alt for overvurderet størrelse.

ER DET VIRKELIG DET BEDSTE?

Ej heller fandt jeg historien om bibelen som gudens ord og befaling, eller som en samling bøger "inspireret af gud", særlig prangende eller overbevisende. Heller ikke mine kristne medmennesker syntes at tage dette standpunkt alvorligt, for hvis man virkelig er overbevist om, at universets mægtigste skabning har udfærdiget en vejledning til, hvordan livet skal leves og andre spændende ting (så som "Sandheden om Alt"), så ville man vel nok sætte sig ned og læse den rimelig grundigt igennem nogle gange, ville man ikke? Jeg ville nok, hvis jeg blot tilnærmelsesvist troede på dens hellige Sandhed, have konsulteret den løbende, igen og igen. Men kun få syntes at tage bibelen rigtig alvorligt, og de var typisk medlem af sekteriske grupperinger. Det var som om, at de fleste af mine medmennesker i bund og grund heller ikke helt kunne tage bibel-bogen seriøst, men samtidig hævdede de hårdnakket, at det altså var et helligt skrift, der tilbyder læseren guddommelig indsigt. De kunne jo heller ikke helt fornægte denne bog og dens guddommelighed, for det er eneste kilde til den eller de guder de dyrker (Jesus, Jahve og Helligånden) og deres mystiske gerninger. Jeg har simpelthen aldrig forstået, hvordan man kan tro, at en given bog er skrevet af "den største intelligens nogensinde" uden at føle en stærk trang til at læse den fra ende til anden og vride "Sandheden" ud af den.

Men selve mediet, en ordinær bog, som man med videnskabelig metodik kan påvise, er skrevet af flere forskellige forfattere over flere hundrede år, er også ganske utilfredsstillende for et fornuftsvæsen. Var det virkelig det bedste et almægtigt væsen kunne komme på for at mangfoldiggøre sit budskab, herunder de yderst primitive Moselove, de 10 ubehjælpelige bud og røverhistorierne i evangelierne? Hvis guden ville annoncere og bekendtgøre sin eksistens for alverden, så er der vel mere effektive og målrettede metoder at tage i anvendelse? Jeg tænkte i denne forbindelse ikke på

gudens uetiske og bestialske drab på millioner af mennesker i det gamle testamente, men alene på den yderst ineffektive distribution af dens "guddommelige" budskab. Hvis guden ville give sig til kende, så kunne den vel transmittere uforklarlige reklameindslag på samtlige frekvenser på radiosfæren og ligeledes hver halve time på alverdens TV-kanaler m.v. Med lidt almægtighed og en stærk vilje er den slags effektivitet næppe umuligt, men alt hvad det blev til var efter sigende en bog.

Der er så mange fejlkilder når vi taler antologier som bibelen og det skrevne ord. For det første har det i historiens løb skullet afgøres hvilke skrifter og forfattere der skulle medtages og hvilke der skulle sorteres fra. Det skulle ligeledes afgøres hvilken version af skrifterne der var/er "den rigtige". Historisk set har "udvalgte" mennesker stemt om, eller på anden vis afgjort disse ting på kirkemøderne - og hvem siger, at de besluttede det rigtige?

Langt mere kritisk er oversættelses- og fortolkningsprocesserne, der følger efter. En ting er, hvad der står, sort på hvidt, i disse "hellige" skrifter. En helt anden ting er, hvad mennesket, der læser, ønsker, at det betyder. Jeg havde i min ungdom en "første lov", som fascinerede mig meget, og den lød: "*alt kan tolkes efter eget behov, også dette.*" Basalt set var min pointe med denne "lov", at kommunikation mellem to parter bliver tæt på umulig (eller meningsløs), hvis den lyttende part har behov for, og vilje til, at fortolke budskabet (til ukendelighed). Det samme gælder for alle "hellige" skrifter.

Der må, specielt for en almægtig gud, være langt bedre veje til det enkelte menneske, end gamle menneskeskabte "hellige" skrifter, utroværdige andenhåndsberetninger om mirakler og påståede åbenbaringer. Den reneste vej til det enkelte menneske må vel gå direkte - uden forstyrrende mellemled eller -mænd – hvilket vel er det man traditionelt har kaldt "åbenbaringer"? Det store spørgsmål er så bare, hvorfor guden ikke bare åbenbarer sig for alverdens mennesker direkte, som en objektivt set ubetvivlelig sandhed – og på samme måde for alle? Hvor svært kan det være for et almægtigt væsen? End ikke et årligt fødselsdagskort bliver det til. Hvis guden selv mener, at erkendelse af dens eksistens er vigtig, hvorfor gør den så ikke noget seriøst for at lade det ske?

Her har jeg siden hørt troende der undskylder guden med noget hen af "*Jamen, Gud vil jo ikke bryde ind i menneskers liv hvis de ikke ønsker Ham i deres liv*". De forsøger simpelthen at sige, at respekten for vores frie vilje er årsagen til, at guden ikke vil vise os "Sandheden". Jeg kender ikke mange mennesker, som ikke ønsker at kende "Sandheden", uanset hvad end den måtte bestå af og om den så måtte bryde ind i vores liv (som ulykker, krig, døden og alle andre af virkelighedens realiteter jo gør det i forvejen, uafhængigt af den enkeltes vilje). Siden jeg var barn, har jeg søgt en sådan indsigt. Jeg har vitterlig, med åbent hjerte og sind, søgt erkendelse af alverdens guder og guddommelighed, men intet har vist sig for mig. Ingen guddom har til dato givet sig til kende.

DEN LANGE URIMELIGE STRAF

En anden kristen forestilling er efterhånden blevet kraftigt undertonet og negligeret i nutidens fremtrædende teologiske retninger i Vesten. Hele konceptet omkring Helvede forekom mig at være i så markant modstrid med en retfærdig, elskende og barmhjertig guddom, at jeg ikke kunne fatte, at mennesker vitterlig troede på disse fænomener - samtidig. En god gud kan med andre ord ikke acceptere forekomsten af et Helvede. En god gud ville aldrig straffe sine egne skabninger og børn, med en evighed i et sted som Helvede. Er det virkelig en retfærdig og barmhjertig gud, der skaber et sådant inferno for pinsler af menneskelige sjæle?

Nej, det er en væmmelig, ubarmhjertig og hævnlysten gud. Jeg har aldrig været i stand til at sætte mig ind i, hvorfor et bevidst væsen overhovedet ville skabe et sådant torturkammer. At det yderli-

gere ville kunne finde på at sende andre ind i det - ikke blot i 2, 17 eller 65 år, nej i en evighed (!) – forekom mig ganske urimeligt og aldeles utiltalende. Sådan har jeg det stadig, når jeg hører om mennesker, der tror på den slags. De kan i hvert fald umuligt have forstået, hvad "evighed" betyder og indebærer. Individer, der vil straffe og pine andre evigt, må være modbydelige sadister.

Troen på forekomsten af et Helvede er stadig aktuel i visse kredse, andre har nedtonet den for at fokusere på et Himmerige, Paradiset, hvor de (god)troende mennesker vil tage ophold efter dette liv. For mange er der kun plads i Paradis for de rettroende, mens de som ikke troede og de som troede på de forkerte guder, måtte dø en evig død. Disse stakler mister så at sige det evige og lykkelige efterliv i Paradis. Kun de udvalgte og indviede betragtes som værdige til den evige lykke, resten må dø. Mennesker, der tror på den slags, må unægtelig gå og føle sig meget bedre end os andre. Jeg væmmes stadig ved tanken.

Og hvordan kan man egentlig være lykkelig i Paradis vel vidende, at ens familie, venner eller bekendte – tja, medmennesker generelt for den sags skyld - er blevet straffet med enten den evige død eller et evigt ophold i Helvedes ild? Et etisk menneske ville umuligt kunne være lykkeligt og bevidst om dette forhold på samme tid. Et etisk menneske ville føle empati og medlidenhed med de lidende og fortabte i en sådan grad, at det ikke ville være i stand til at nyde sin egen situation – om så vi taler selveste Paradisets Have.

Så er der så dem, der, trods bibelens klare ord, tror vi alle ender i Paradiset efter dette liv – om så vi har rendt rundt og troet på den rigtige gud eller ej. De tror på det evige liv, at sindet kan bestå uden sammenhæng med den fysiske krop. Disse mennesker har ikke forstået, hvad neurologien har vist os til dato, nemlig at hjernens væv er uløseligt forbundet med bevidsthed. De må forestille sig, at der på et tidspunkt under evolutionsprocessen, på magisk vis blev indsat en sjælelig størrelse i netop mennesket. De hverken kan eller vil indse, at vi mennesker skal dø præcis som myrer, rotter, geder, aber og køer. Vores død er ikke speciel i forhold til andre levende organismer, men det er vores liv derimod.

Som barn anså jeg det evige liv som attråværdigt, men jeg kunne samtidig godt se, at beviser for noget sådan var absolut fraværende. Hvorfor skulle vi være anderledes fra vores primat-forfædre? Hvordan skulle noget ikke-fysisk kunne bevirke kognitive processer? At løssluppen fantasi, dødsangst og ustyrligt håb, var psykologiske elementer som stod bag denne form for overtro, havde jeg nok ikke indset dengang, men jeg tillod aldrig mig selv at springe ud i troen på den slags ønsketænkning, hvor fristende den end kan forekomme på overfladen. Har man først slugt og accepteret idéen fra barns ben, så vil realiteternes verden, herunder den sikre død, føles som et enormt og uoverskueligt tab. Dette til trods for, at vi alle er så fantastisk heldige at (op)leve – også selvom det "kun" er en enkelt gang. Man må huske på, at alternativet, er slet ikke at være. Det faktum gør blot livet endnu mere værd: *Certain death enriches life*.

DET GUDDOMMELIGE PERSPEKTIV

Hele denne historie om at denne verden kun er et maskebal, en teaterforestilling, en cirkusmanege, var og er så besynderlig, at jeg aldrig har kunnet tro det. Forestil dig sagen set fra gudens (evige) perspektiv. Før den skabte jorden må den have tænkt: "*Nu har jeg været her alene i en evighed, der må ske noget. Jeg skaber Edens Have...*" En evighed senere: "*Nu har jeg jo Himmeriget, hvor alt er godt, og hvor nogle andre væsener kan leve lykkeligt sammen med mig for evigt.*" Her kunne dette mystiske væsen så have valgt den korte og ukomplicerede vej, nemlig at skabe alle os mennesker

direkte i Himmeriget - og vi ville alle have levet lykkeligt sammen til vores dages ende, eller rettere: til evig tid (hvor skræmmende det end lyder).

I stedet tænkte guden: *"Jeg vil skabe et univers med en jordklode, hvor disse væsener kan vokse op og udvikle sig gennem en lang evolutionsproces – det vil tage milliarder af år. Når den proces, hvorunder utallige livsformer vil uddø i naturens brutale overlevelseskamp, har frembragt menneskeracen, så skal disse selvbevidste individer tro på mig og dyrke mig på tilfredsstillende vis, derefter lukker jeg deres sjæle ind i Himmeriget, når de dør."* Hvad de resterende mennesker angår, er der som nævnt stadig en del teologisk debat om, hvorvidt de straffes evigt i Helvede, eller om de blot dør som alt andet biologisk liv - hvor fordomsfuldt og ubarmhjertigt det end lyder. Under alle omstændigheder er der tale om forskelsbehandling af dimensioner - en uretfærdig og uforsonlig guddom, som har efterladt menneskene i rådvildhed og uden tydelige tegn, regler, mening og mål.

Jeg har aldrig forstået, hvorfor guden valgte disse besynderlige krumspring frem for den lige og direkte vej. Set fra et overordnet perspektiv hverken gav eller giver det nogen form for mening. Hvorfor ville et perfekt væsen overhovedet ønske at skabe en verden? Hvad er dens motiv for en sådan besynderlig gerning? Hvilket behov skulle det tilfredsstille i guden, som den ikke allerede har opfyldt i al sin guddommelige væren? Og hvorfor skulle den skabe en midlertidig verden, som menneskene beboer før den (u)endelige og lykkelige? Hvorfor skulle guden ønske, at menneskene tror på dens eksistens og tilbeder den? Hvorfor tror menneskene, at netop de er toppen af skaberværket, samt at universets mægtigste væsen havde netop dem i tankerne, da det designede hele dette besynderlige cirkus? Den slags spørgsmål stillede jeg mig selv. Jeg tænkte, at det kun er en yderst besynderlig gud, der beslutter sig for at skabe en verden af underordnede væsener, for at de skal dyrke den og derved opnå evigt liv.

Jeg tænkte også, at menneskene må have utrolig høje tanker om sig selv. Mange af dem nyder nok tanken om, at universets mægtigste væsen konstant har netop dem i tankerne, at guden hele tiden bekymrer sig om dem og deres færden. De vil tilsyneladende ikke acceptere, hvor absolut ubetydelige de selv er i den store sammenhæng, både i vort ubegribelig store univers og i tidens overvældende perspektiv. De kan ikke indse, at vi kun kan søge medfølelse, trøst, barmhjertighed, retfærdighed og kærlighed hos hinanden. Vi er kun noget af værdi og betydning, med, hos og gennem hinanden.

DET GEOGRAFISKE PERSPEKTIV

Jeg har længe undret mig over, hvorfor mennesker i forskellige lande tror på forskellige guder, og hvorfor man til forskellige tider har haft forskellige gudeforestillinger. Kristen tro og mytologi er jo, rent objektivt set, ikke anderledes end eksempelvis nordisk, romersk, græsk og ægyptisk mytologi. Alt sammen er det dogmer, myter, sagn, fabler og eventyr som går i arv og som spredes gennem genfortælling, fra menneske til menneske. Sygdommen smitter; oftest fra voksen til barn.

Religion overlever og trives, fordi menneskene gentager de samme løgne overfor sig selv og hinanden, igen og igen. Børn og unge indoktrineres oftest med forældrenes specifikke form for overtro. De præges, opmuntres og motiveres til at viderebringe de samme gamle fortællinger og tilhørende traditionelle ritualer. Eventyrene og sagnene går således i arv og udvikles gradvist til ubrydelige vrangforestillinger i de unge generationers bevidsthed.

Den filosofiske og eksistentielle søgen, som er universel for ethvert menneske, bedøves med religiøse bortforklaringer. Man dræber så at sige menneskets filosofiske evner, ved hovedløst at henvise til usynlige væsener og tidligere tiders fantasifulde fortællinger. I stedet burde man opmuntre til

filosoferen, undren og søgen. Vi har egentlig ikke brug for narresutter, sutteklude og surrogat-forklaringer. Vi er stærke nok til at se realiteterne i øjnene – med mindre man altså fra barns ben har vildledt os og fornærmet vort intellekt. I det fald kan realiteternes verden desværre opfattes som et tab.

Mennesker har gennem tiderne opfundet utallige historier, der gav (pseudo- eller bort)forklaringer på det ene og det andet i deres respektive liv. Det gav dem tryghed og en form for vished, en psykologisk krykke – også selvom den i bund og grund var defekt, altså en falsk tryghed; men hvad man ikke ved, har man jo ikke ondt af. Det er i øvrigt en krykke, der igen og igen er blevet udnyttet til at få kontrol over store grupper af mennesker. De godtroende er, i kraft af deres naive og indædte håb om frelse og guddommelig indsigt, blevet udnyttet systematisk gennem tiderne. Et utal af organisationer er vokset op til særdeles rige og magtfulde højborge for overtro. I lange perioder har disse institutioner nærmest overtaget gudernes autoritet på Jorden, nogle isoleret til forskellige regioner og andre på verdensplan. De har, sikkert til deres egen store tilfredsstillelse, fungeret som gudernes glade stedfortrædere. Hvilken dårskab! Men dermed ikke sagt, at det er i kraft af dette (magt)forhold, at selve troen er forfejlet. Det er der helt andre rationelle grunde til.

Selvom mange religiøse foretrækker at lægge vægt på, at der *blot* er tale om "tro", måske fordi det umiddelbart lyder mindre forpligtende end eksempelvis "viden", "antagelse" eller "overbevisning", så fungerer troen i praksis som alle andre forklaringer. Troen kryber nemlig ind i den troendes verdensbillede og fylder så at sige hullerne ud. Det, vi ikke ved noget eller nok om, tilskrives automatisk guden eller guderne. Ordet "tro" er således blevet et retorisk kneb, en utidig eufemisme, der forsigtigt forsøger at dække over det komplet irrationelle i de foreslåede forklaringer. Ordet bruges nærmest, som var det en formildende omstændighed at inddrage overnaturlige fænomener: "*men det er jo bare en tro*", siger man frejdigt. Den religiøse forsøger således at betone en usikkerhed i sit verdensbillede, der oftest viser sig slet ikke at være til stede, når alt kommer til alt. For de fleste troende, er troen derimod fundamental rent eksistentielt og ikke blot en ubetydelig sidenote, som man kan lade gå hen ubemærket.

Men eftersom den ene mytologi ikke virker mere sandsynlig end den anden, hvilken - eller hvem - skal man så tro, om nogen? Hvilke sandhedskriterier har vi, når man fra starten smider beviser på porten og påkalder sig retten til at inddrage mystiske fænomener, metafysiske korthuse og illusoriske postulater? Dette vanvid åbner jo for, at man kan inddrage hvad som helst i ens verdensbillede, uden overhovedet at skulle begrunde det sagligt. Blot vi kalder det "tro". Vitterlig, *anything goes*! En sådan tilgang til virkeligheden finder jeg hverken konstruktiv, oplysende eller tiltalende.

HVIS ALTING SKAL HAVE EN ÅRSAG

Jeg kan huske hvordan det undrede mig, at nogle mennesker blindt accepterede, at der måtte være en gud, alene med den begrundelse, at verden må have "en eller anden" årsag. De tænkte, at noget ikke kan være sin egen årsag, at alting således må have en årsag, at verden ikke kommer ud af intet og verden derfor må være skabt af en gud. Jeg tænkte, at de måtte være blevet rundtossede af disse tanker om tid og oprindelse, for resultatet af deres tankegang viser sig jo hurtigt at være en banal kortslutning.

Hvis alting skal have en årsag, så skal guden også have en årsag – ellers hævder man jo enten, at noget rent faktisk kan eksistere uden en årsag, eller at noget kan eksistere uendeligt. Men hvem skabte guden? Super-guden måske? Og hvem skabte så Super-guden? Mega-Super-guden? Problemet bider sig selv i halen og fortsætter i det uendelige. Hvis noget faktisk kan eksistere uden at have

en årsag, så kan det jo lige så vel være noget vi rent faktisk *ved* eksisterer, nemlig "det værende" (universet) selv. Der er dermed ingen grund til at opfinde overnaturlige gudevæsener. Ligeledes er det mere nærliggende at antage, at det blot er universet, der har eksisteret uendeligt, hvis man altså insisterer på at noget skal have eksisteret altid, fremfor at inddrage magiske væsener i regnestykket.

Personligt er jeg helt og aldeles tilfreds med ikke at vide hvordan universet opstod. Universets oprindelse, det der kom før Big Bang, ved vi stort set intet om. Jeg har hverken behov for at tro uden beviser eller at ty til ukvalificerede gæt af nogen art. Men sikkert er det, at jeg ingen grund har til at antage, at en overnaturlig årsag ligger bag. Jeg har absolut ingen grund til at antage, at der kan findes tænkende væsener, som ikke er fysiske, og som kan påvirke (og skabe) det fysiske. Hvorfor skal det lige netop være en kompleks, almægtig og kognitiv størrelse med egen vilje? Alene fordi vores forfædre ikke havde fantasi til at forestille sig andet? Alene pga. deres primitive projektion af egne design- og skaberevner til et usynligt væsen? Nej, der er ingen grund til at springe ud i irrationalitetens hav af dårlige og søgte forklaringer. Det er både uværdigt og unødvendigt. "Gud gjorde det" er et primitivt forsøg på en bortforklaring uden egentlig forpligtelse i hverken erfaring, fornuft eller logik. Vi finder noget, vi ikke kan forklare endnu – og så kalder vi årsagen for "gud". Sådan gjorde vores forfædre også med alverdens andre naturlige fænomener, så som lyn og torden, himmellegemernes bevægelse, jordskælv og voldsomt meget andet, som vi i dag kan forklare rationelt.

HVEM SKAL MAN TRO?

Allerede som barn havde jeg heldigvis en sund interesse for alverdens religioner. Jeg studerede de forskellige religiøse sekter, både nutidige og historiske. Jeg observerede og lyttede til de troende og deres mange farverige historier. Jeg satte mig ind i deres mytologi, ritualer, hellige tekster og verdensbilleder, men kunne ikke finde ét eneste, der syntes at være relateret til – og opstået fra - andet end den utrolige menneskelige fantasi.

Alle render de rundt og erklærer, at netop de kender sandheden, at deres hellige skrifter er de rigtige, at deres indsigtsmetoder er de eneste sikre, at deres fortolkning af specifikke skriftsteder er den pureste sandhed, at netop de er udvalgt, at de kender vejen til frelse, gudernes vilje osv. De hævder hver i sær, at netop deres religions guddom(me) giver sig til kende for dem, viser sig for dem, taler til eller med dem, giver livet mening, sender mirakler til menneskeheden, er skyld i alverdens godhed osv. Men alle historierne varierer. De har forskellige hovedpersoner og scenografi. De er modstridende, overdrevne, naturstridige, vage og mangelfulde - og de afhænger som oftest af den kulturelle og historiske kontekst, som den enkelte tilhænger "tilfældigvis" kommer fra (herunder i særdeleshed dennes opdragelse).

Jeg har altid haft det "problem", at jeg ikke har vidst, hvem af dem, jeg skulle tro. Jeg sætter ordet "problem" i citationstegn, idet jeg nok engang opfattede det som et problem, at jeg (måske som den eneste?) ikke kunne finde troen, men nu om dage ser jeg det bestemt som en fordel, en yderst positiv ting. Jeg kunne simpelthen ikke tro på de historier jeg fik fortalt under min opvækst, fordi man hverken kunne bevise deres sandhed eller tegne et gudsbillede, som på tilfredsstillende vis afspejler den verden, der omgiver os. Alle hævder de, at man skal tro på dem og netop deres fortællinger, men spørger man hvilken metode man skal benytte for at opnå den samme "indsigt" som dem, da svarer de alle enstemmigt: "tro". De opfordrer én til at springe ud i den blinde tro på Allah, Vishnu, Jahve, Thor eller Jesus m.v. Man skal tro på historierne i Koranen, Biblen eller Vedaerne, selvfølgelig kun fortolket på en specifik og given måde. Men når den samme metode, eller mangel på samme kunne man indvende, fører til vidt forskellige opfattelser, hvad siger det så om en sådan tilgang til

virkeligheden? Enten må man tro på hvad som helst, alle disse forskellige eventyr om guder, engle og dæmoner - eller også kan man helt undlade at tage dette spring. Alle historierne kan jo ikke være sande samtidig, men at én af dem skulle være sand har vi jo heller ingen grund til at tro. Tværtimod.

At det, i forhold til at leve et rigt og meningsfuldt liv, er unødvendigt at springe ud i troen, vidste jeg selvfølgelig ikke som barn. Resten havde jeg sådan set regnet ud i de tidlige teenageår, men jeg turde ikke ytre det højt. Jeg følte nok, at der her var endnu en ting på skoleskemaet, som jeg ikke kunne forstå. Jeg havde ikke drengen fra eventyret om Kejserens nye klæder's intellekt, mod og selvtillid til bramfrit at udbryde: "*jamen, han har jo ikke noget tøj på!*"

AFSLUTNING

Al denne uskyldige undren er formentlig årsagen til, at jeg ikke sprang ud i troen på menneskehedens guder, hverken den ene eller den anden version. Mit "immunforsvar" mod gudetroen var en indre retfærdighedssans og stille undren, som ikke blankt kunne acceptere de utrolige historier, med hvilke man forsøgte at bortforklare alverdens barske og brutale realiteter. Som nævnt er der senere hen i livet kommet flere filosofiske overvejelser bag mit fravær af gudetro, men det er en helt anden sag.

Troende af den ene eller den anden retning vil nok indvende og beklage, at jeg slet ikke har forstået netop deres fortolkning af den mytologi de pt. abonnerer på og tilhørende gudeforestilling(er). Men dertil må det siges, at pointen med dette lille skrift ikke har været at tilbagevise eller modbevise enhver form for gudetro, eller anden overtro for den sags skyld, men nærmere at belyse hvilke tanker der holdt et barn væk fra specifikke tankegange indenfor religionsdomænet, som det var påvirket af under sin opvækst. Det vil dog undre mig meget, om nogle af disse troende vil kunne fremvise en troværdig gudeforestilling, der ikke efter filosofiske overvejelser og indsigelser, alla dem der forefindes i nærværende skrift, kan kritiseres for at have bestredet sit embede og udøvet sin magt på yderst inkompetent vis; men det må fremtiden jo vise.

/Jakob H. Heidelberg *Tårnby, maj 2011*